

1. Referentie

Referentie	Elchardus, M. & Siongers, J. (2003). Racisme, een kwestie van smaak? Een onderzoek bij jongeren uit het vierde en zesde jaar secundair onderwijs in Vlaanderen. <i>Sociologische gids</i> , 50, (3), 259-284.
Taal	Nederlands
ISBN	/
Publicatievorm	Tijdschriftartikel

2. Abstract

In dit artikel proberen Mark Elchardus en Jessy Siongers het racisme en etnocentrisme van jongeren te verklaren. Theoretisch worden vier mogelijke groepen verklaringen besproken, namelijk deprivatietheorie, detraditionaliseringstheorie, participatie- en integratietheorie en socialisatie- en culturele wervingstheorie. Enkele hypothesen worden geoperationaliseerd en getoetst aan de hand van empirische gegevens. Deze werden verzameld bij leerlingen van het vierde en zesde jaar secundair onderwijs in 89 Vlaamse scholen.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Onderwijs
Trefwoord(en)	Attitudes, detraditionalisering, etnocentrisme, individualisering, media, participatie, racisme, smaken, socialisatie, verenigingsleven, waarden

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Prof. dr. Mark Elchardus en Jessy Siongers Onderzoeksgroep TOR Vakgroep Sociologie VUB Pleinlaan 2 1050 Elsene Tel: 02/ 629 20 24 Fax: 02/ 629 30 52 torgroep@vub.ac.be http://www.vub.ac.be/TOR

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Verklaring zoeken voor het racisme en etnocentrisme van jongeren.
Hypothesen	Deprivatie De sociaal economische status en het onderwijsniveau van de ouders hebben een effect op het etnocentrisme van de leerlingen. Statusverlies: de onderwijsvorm waarin leerlingen zich bevinden houdt verband met het etnocentrisme. Detraditionaliseringstheorie Levensbeschouwelijke onverschilligheid en een hogere graad van autonomiestreven gaan gepaard met een hogere mate van racisme. Sociale integratie en participatie Participatie aan het verenigingsleven en integratie (het aantal beste vrienden dat de jongere

	heeft) gaan samen met een mindere mate van racisme. Socialisatie en cultuurwerving Er is een sterke samenhang tussen de smaakdimensies (subculturen) en het racisme en deze samenhang verklaart minstens ten dele de effecten van collectief lidmaatschap en collectieve identiteit. Mensen die lage positie innemen, zullen smaken hebben die als populair worden beschouwd. Er is een positief verband tussen de machodimensie (mannelijke gender) en racisme. Er is een negatief verband tussen de rootsfactor (vreemd/niet vreemd) en racisme.
--	---

6. Methode

Onderzoeks-methode	Kwantitatief onderzoek waarbij een vragenlijst met gesloten antwoordmogelijkheden klassikaal afgenomen wordt.
Onderzochte groep	13 729 leerlingen uit alle vormen van het secundair onderwijs 89 Vlaamse scholen waarbij alle leerlingen van het vierde en zesde jaar secundair bevroegd werden. Allochtonen leerlingen werden buiten beschouwing gelaten.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Deprivatietheorie	Deprivatietheorieën stellen dat etnocentrisme een culturele uitdrukking is van een ervaren, achtergestelde maatschappelijke positie. Deze achtergestelde maatschappelijke positie uit zich in onbehagen die zich vertaalt in etnocentrisme. De sociaal economische status blijkt echter helemaal geen effect te hebben op etnocentrisme. De onderwijsvorm waarin een leerling zich bevindt, blijkt sterk samen te hangen met het etnocentrisme. Er is echter geen groter gevoel van onbehagen bij jongeren uit het BSO. Globaal genomen blijkt de deprivatietheorie weinig verklarende kracht te hebben.
Detraditionaliserings-Theorie	Jongeren die vasthouden aan (religieuze) tradities, streven minder autonomie na. Ze kunnen beter om met beperkingen die extern worden opgelegd. Dit uit zich in minder persoonlijk welbehagen en minder etnocentrisme. Alle levensbeschouwelijke groepen zijn merkbaar minder etnocentrisch dan de levensbeschouwelijke onverschilligen. Ze streven minder autonomie na dan levensbeschouwelijke onverschilligen. Dit autonomiestreven gaat gepaard met een hoge mate van racisme. Het autonomiestreven en onbehagen van jongeren verklaren echter slechts deels het racisme.
Tussentijdse conclusie	Beide theorieën gaan uit van onbehagen. We moeten echter besluiten dat etnocentrisme bij jongeren niet via onbehagen tot stand komt.
Sociale integratie en participatie	Participatie aan het verenigingsleven en integratie in een vriendengroep drukken het etnocentrisme. De hypothese ivm participatie lijkt bevestigd. Het effect verdwijnt echter in het finale model. In tegenstelling tot volwassenen blijken niet alle vormen van participatie bij te dragen tot democratische burgerschapswaarden. Waarschijnlijk zijn het school- en thuismilieu meer bepalend voor het denken en voelen van de jongeren. De integratiestelling wordt helemaal niet bevestigd, in tegendeel. Vriendengroepen kunnen juist milieus zijn waar etnocentrisme kan floreren. Participatie en integratie hebben wel een onrechtstreeks gevolg: de beleving van het schoolklimaat is positiever bij participerende jongeren en jongeren met vrienden in het schoolmilieu. Een positieve schoolbeleving drukt het etnocentrisme.
Socialisatie en cultuurwerving	Er bestaat een verband tussen smaakeffecten en racisme. De collectieve identiteiten en lidmaatschappen laten hun invloed gelden via een subculturele specificiteit waarin een gemeenschap van smaken ook een basis legt voor een gemeenschap van opvattingen. De meer specifieke hypothesen worden ook vanuit de media-invloed aangebracht. Daarbij worden bijna al deze hypothesen bevestigd. Dit alles kan niet herleid worden tot de invloed van de media. De sociale processen van cultuurspreiding zijn minstens even belangrijk. Het etnocentrisme van de ouders heeft een sterk, maar geen overweldigend effect. Een groot deel van de correlatie kan verklaard worden door gedeelde levensbeschouwing en overerving van algemene smaakpatronen.
Conclusie	De verschillen in etnocentrisme volgens opleidingsniveau realiseert zich via culturele processen. De onderwijsvormen hebben een specifieke smaak en deze kunnen vehicels

	worde, om etnocentrisme te verspreiden via een specifieke culturele weg. Het grootste deel van de invloed kan verklaard worden door smaakculturen en/of mediavorkeuren. Dan nog blijft het effect van levensbeschouwing en autonomiestreven bestaan.
--	---

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

De Groof, S., M. Elchardus & F. Stevens (2001). *Leerlingenparticipatie in het secundair onderwijs tussen theorie en praktijk*. Onuitgegeven onderzoeksrapport, VUB, Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR.

Stevens, F. & Elchardus, M. (2001), *De Speelplaats als cultureel centrum. De beleving van de leefwereld van jongeren. Eindverslag voor het PBO-project PBO 97/16/115*. Onuitgegeven onderzoeksrapport, VUB, Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR.

Elchardus, M. & I. Glorieux (2002). *De Symbolische samenleving*. Tiel: Lannoo.

Stevens, F. (2002). *Growing up in a symbolic society: The difference between Robbedoes and Kuifje. Gender and educational tracking in the social and cultural practices of young people in Flanders*. Conference proceeding, paper voorgedragen op de Tiende sociaal-wetenschappelijke studiedagen, Amsterdam, 30 -31 mei 2002.

Stevens, F. (2003). *An Old Skool Subculture? Gabberculture in Belgium*. Conference proceeding, paper voorgedragen op 6th ESA-conference, Murcia (Spanje), 2003.

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

In dit artikel probeert men een verklaring te bieden voor het racisme en etnocentrisme bij jongeren. Hierbij gaat men uit van een aantal hypotheses die vanuit verschillende theorieën aangegeven worden.

Een eerste theorie is de deprivatietheorie. Hier stelt men dat de sociaal-economische positie en statusverlies tot etnocentrisme kunnen leiden. Vanuit de detraditionaliseringstheorie stelt men dat levensbeschouwing en autonomiestreven een invloed hebben op etnocentrisme. Een derde theoretisch kader stelt dat de sociale integratie en participatie een positieve invloed hebben op de verdraagzaamheid. Het laatste – en belangrijkste – theoretisch kader dat aangehaald wordt, is de socialisatie en cultuurwerving.

Deze hypotheses worden getoetst aan de empirische gegevens uit een klassikaal afgenomen vragenlijst. De lijst werd afgenomen bij leerlingen uit 89 Vlaamse scholen met alle mogelijke richtingen.

Men kan besluiten dat het racisme globaal genomen een gevolg is van socialisatie. De deprivatietheorie kan geen meerwaarde bieden. Ook integratie blijkt geen goede factor. Participatie levert een bescheiden bijdrage, vooral door het schoolklimaat. De belangrijkste verklaringen komen voort vanuit de socialisatie en cultuurspreiding. Het grootste deel van de invloed van geslacht, school en onderwijsvorm kan verklaard worden door de smaakculturen en/of mediavorkeuren.

Naast socialisatie kan ook de detraditionaliseringstheorie een zekere verklaring bieden. Levensbeschouwelijke onverschilligheid en autonomiestreven dragen bij tot racisme. Daarbij is het wel belangrijk op te merken dat deze invloed niet voortkomt vanuit onbehagen, zoals soms gesteld wordt.